

1. Jeg svarer som

Studiested - Høring "Mal for helhetlig menighetsplan" MF – vitenskapelig høyskole har lest høring "Mal for helhetlig menighetsplan". Vi vil i dette brevet gi en generell kommentar, og viser ellers til mer detaljerte svar og kommentarer i «elektronisk innsendingsskjema for høring». MF gir honnør til Kirkerådet som nå utvikler en mal for helhetlig menighetsplan som synes å være relativt enkel å bruke for menigheter. Vår erfaring viser at det er behov for et slikt verktøy for menighetene i Den norske kirke. Vi har i mange år arbeidet systematisk med «menighetsutvikling i folkekirken» (MUV), der arbeid med ulike verktøy for analyse og utvikling av menigheten, med tanke på å utvikle en helhetlig menighetsplan, har stått sentralt. Kirkerådet har vært en nær samarbeidspartner i dette, med økonomisk støtte i mange år og ved at seksjonsleder for «avdeling for menighetsutvikling» var med i styringsgruppe i ca. ti år. Samlet har MF ledet MUV-prosesser i over 60 menigheter i Den norske kirke, fordelt på de fleste bispedømmer. En ny mal har et noe annet siktemål enn den type helhetlig plan vi har arbeidet med tidligere, men vi ser mange paralleller og vi drar nytte av erfaringer fra MUV-prosjekter i menigheter i vår høringsuttalelse. Blant annet har vi sett behov for en bedre tilrettelegging av statistiske data på soknenivå, og gode digitale verktøy for dette. Dette har vi ved flere anledninger utfordret kirkerådets administrasjon til å ta tak i. Vi ser at fremlagte forslag til mal for helhetlig plan imøtekommer noen av våre tidligere forslag. Samtidig ser vi at det gjenstår mye arbeid om en skal få tilrettelagt gode data på soknenivå, spesielt relevante demografiske data. At det nå legges opp til at menighetene skal analysere og beskrive menighetens kontekst, utfordringer og ressurser, er noe vi støtter. Dette er også en videreutvikling av det som til en viss grad skjer i lokal plan for trosopplæring. En slik beskrivelse er et nødvendig grunnlag for strategiske drøftinger og valg for videre utvikling av menigheten. Samtidig som det vil være bra med en mal for planarbeidet, vil vi minne om at et planverktøy i seg selv ikke nødvendigvis fører til utvikling. Vår erfaring tilsier at en mal for en plan er et nyttig, men ikke alene et tilstrekkelig verktøy for å få til gode arbeidsprosesser og deretter bli forpliktende for videre strategisk arbeid. Vi vil understreke viktigheten av at det arbeides bevisst med å få en god forankring av planen gjennom en arbeidsprosess som involverer mange, og forholder seg aktivt til ulike ledere og besluttede organer. Et slikt lokalt planarbeid krever ledelse og faglig kompetanse. Utdanning av medarbeidere er et godt bidrag for å sikre gode plan- og utviklingsprosesser i menigheter. Ekstern rådgivning og samarbeid menigheter imellom kan også være nyttige virkemidler. MF vil fortsatt tilby utdanning og tjenester som kan bidra til å øke kompetanse hos kirkelige medarbeidere, og slik være til støtte for arbeid med helhetlig menighetsplan. Vi viser til svar i «elektronisk innsendingsskjema for høring» for mer detaljerte svar og kommentarer på de enkelte spørsmål som er stilt. Lykke til med det videre arbeidet. For MF vitenskapelig høyskole Vidar L. Haanes (rektor)

2. Navn på kontaktperson for høringssvaret

Erling Birkedal

3. E-post til kontaktperson for høringssvaret

erling.birkedal@mf.no

4. Hvor nyttig vurderer du den foreslåtte automatisk genererte informasjonen som hentes fra menighetenes årsstatistikk, medlemsregisteret og statistisk sentralbyrå?

5: Svært nyttig

5. Har du kommentarer til den foreslåtte automatisk genererte informasjonen?

Det ser ut til at det aller meste av den genererte informasjon en har tenkt å samle gjelder menighetens egen aktivitet, slik som kirkelige handlinger, gudstjenestedeltagere mm I tillegg til dette vil vi anbefale at de blir lagt til rette for en generering av et utvalg av demografiske data for lokalsamfunnet/soknet. Menigheten er en del av et lokalsamfunn og det er viktig å ha innsikt i sammensetning av befolkning og prognoser for antatt utvikling. Nå nevnes at en skal kunne få «SSB-tall på kommunenivå». Det omtales ikke hvilke tall/saksfelt. Vi vil utfordre KR til også å få tilrettelagt noen nøkkeltall på soknenivå, ev. i samarbeid med SSB. Med store kommuner kan forskjell på data mellom kommune og sokn være relativt stor. Ut fra vår erfaring med statistikk på soknenivå, har vi funnet følgende demografiske data som nyttige (hvis sokn er små må ev. noe være på kommunenivå): Innbyggertall, totalt. / Antall fødte og døde i soknet pr. år / Folkemengde fordelt på alder, og i prosent av alle / Inn- og utvandring. Befolkningsutvikling / Andel personer med innvandrerbakgrunn / Sysselsatte fordelt på næring og sektor / Bruttoinntekt pr innbygger / Utdanningsnivå / Boforhold. Antall og andel bosatte i ulike boligtyper / Familier etter familietype: enepersonfamilier, familier med barn, andre familier / Antall medlemmer i andre trossamfunn. Enkelte data fra levekårsundersøkelsen (SSB) kan også være relevante, på kommunenivå. Det vil også være til nytte om en kan få presentert tall fra også noen foregående år, f.eks. de siste fem år, for å se utviklingstendenser. Dette gjelder både kirke-data og demografiske data. Fremtidsprognoser for befolkningsutvikling vil også være nyttig.

6. Hvordan vurderer du antall felter (fire) som menighetene skal fylle inn?

For få

7. Har du andre kommentar til informasjonen som det er foreslått at menigheten legger inn selv?

Vi anbefaler at en ser på de innledende tekster for de ulike feltene på nytt, spesielt med tanke på hjelp til arbeidsprosessen. Vi kommenterer kort de enkelte tekster/felt nedenfor. Vi anbefaler at tekst og tekstfelt ang. «ressurser» utvides med et ekstra åpent tekstfelt, ved at immaterielle verdier og visjon får større tyngde. Vi har forslag til følgende revisjon av tekst (lett omarbeiding av nåværende tredje avsnitt under «ressurser») som innledning til et eget tekstfelt: . Visjon og immaterielle ressurser Menigheten har tenkning, identitet og symboler som gjennom år er etablert som ressurs for arbeidet. Formulering av en visjon kan være et uttrykk for disse immaterielle ressursene og slik styrke menighetens identitet og vise retning for videre utvikling. Menighetens visjon kan også uttrykkes ved å gi sin tilslutning eller reformulere visjonen for Den norske kirke. I forlengelse av visjonen hører en omtale av det som er overordnet for menighetens arbeid, som går ut over de enkelte virksomhetsområder. Dette kan være det som gir menigheten særpreg og det kan også være utfordringer en ser. Eksempler på sakfelt for slike refleksjoner: inkludering og tilrettelegging, rekruttering, samisk kirkeliv, kjønn og likestilling og samarbeid med relevante aktører. Her hører også overordnede refleksjoner knyttet til barn og unge hjemme, blant annet hvordan man sikrer barn og unges medvirkning og hvordan man samvirker med hjemmet og familien. I arbeidet med visjon og overordnet refleksjon er det viktig med en arbeidsprosess som skaper eierforhold i menigheten. [åpent tekstfelt] (Hvis en lager et eget tekstfelt for visjon og immaterielle verdier, må en også justere litt på innledende tekst som omtaler en tredeling av ressurser. Se kommentarer nedenfor.)

8. Hva tenker du om forholdet mellom det menigheten har skrevet i sin trosopplæringsplan, og helhetlig menighetsplan?

4/5

9. Har du kommentarer til det menigheten skal flytte over fra sin trosopplæringsplan til helhetlig menighetsplan?

Det er viktig at dette kan skje enklest mulig, uten mye merarbeid. Samtidig vil en slik flytting ikke nødvendigvis være bare en teknisk sak. Det kan skape et behov for å se på deler av teksten i T-planen på nytt. Teksten som har vært skrevet i én spesifikk del-plan, kan oppleves noe annerledes når dette blir en del av et større hele. Dette gjelder ikke minst den generelle informasjon / omtale, og kanskje i mindre grad de konkrete aktiviteter. Vi ser også en fare for at annen aktivitet som ikke har en så velutviklet plan som trosopplæringen, kan bli oppfattet som sekundært, når hele TOL-plan blir integrert i helhetlig plan.

10. Hva tenker du om informasjonen som etterspørres om hver aktivitet?

Har et godt detaljnivå

11. Har du andre kommentarer til informasjonen som menigheten skal fylle inn om sine aktiviteter?

Det er ikke alle aktiviteter som naturlig passer inn, slik at en her må være fleksibel. Alder/aldersgruppe er ikke et presist kjennetegn på alle aktiviteter, som f.eks. kor, familietiltak, mm. Målgruppens livssituasjon kan i noen tilfelle være relevant å omtale, andre ganger ikke. Når en spår om «hvordan det jobbes med frivillighet...» kan det være relevant for noen aktiviteter. Men hvis dette er et generelt utsagn om frivillighet, kan det avspeile en instrumentell holdning som kan være avgrensende. I aktiviteter kan det også være motsatt, at frivillige tar initiativ og er i ledelse (organisk frivillighet), mens de ansatte er de som hjelper til.

12. Hva synes du om *antallet* fagområder?

Jeg synes dette er for få alternativer

13. Har du andre kommentarer til fagområdene som menighetene kan merke aktiviteter med?

Det kan være noen aktiviteter / tiltak som kan passe inn flere steder, og noen som kanskje ikke passer inn i de områder som nå er beskrevet. En løsning for å fange inn alt, kan være å innføre et område for «annet». Det kan imidlertid være uheldig om en plasserer mange aktiviteter her som ikke vil genereres i de oversikter en lager på ulike fagområder. Vi tenker det uansett kunne være nyttig i en veileder å presisere disse fagområdene noe bedre, og også om utfylling (f.eks. om aktiviteter som kan tilhøre flere steder). (PS: en bruker begrepet «aktiviteter» i overskrift og omtale i generell tekst, men når en skal være mer konkret går en over til begrepet «tiltak». Er det gjennomtenkt, eller ubevisst/tilfeldig?). Kanskje det skulle være et skille mellom pdes hvilke aktiviteter som er del av den virksomheten som ansatte og råd i menigheten står bak og drifter, og pda det som i all hovedsak driftes av frivillige / frivillige organisasjoner, men som faktisk betraktes som / støttes som menighetens arbeid. Dette kan gjelde arbeid med og for barn og unge som ikke direkte er definert som trosopplæring (f.eks. søndagsskole, speidere, kor mm). Det kan være misjonsgrupper, pilgrimsarbeid mm. Hvordan en skal føre dette vil være avhengig av hvordan genererte data skal brukes. Det vil være forskjell på om det skal leses som en indikator på hvilke arbeid som utføres av ansatte / betalte personalressurser, eller om det i størst mulig grad skal speile aktivitetsnivået som faktisk er i soknet.

14. Har du kommentarer til veiledningstekstene som ligger i selve malen?

Om innledningen: Vi tenker at innledende tekst i all hovedsak fanger opp det som er naturlig å si i selve malen. Et forslag til en liten utvidelse i siste periode i første avsnitt: «Mal for helhetlig menighetsplan er et verktøy for å se disse kjerneoppgavene og andre aktiviteter i menigheten i sammenheng og å utvikle disse videre.» (Logikken er her at en først ser / får oversikt, og deretter velger strategi. I tredje avsnitt, etter tredje linje kunne det være naturlig med en konkretisering, som f.eks.: «Et slikt arbeid vil nødvendigvis ta noe tid, da det i seg selv er viktig å få mange involvert og slik få et eierforhold til planen.» De konkrete «aktuelle spørsmålene» er i og for seg greie, men aktualiserer hvem som er subjektet her. Er «folk» utenfor menigheten, når de skal ønske seg noe "av" menigheten? Hvem er «vi» som skal bruke ressurser, og «vi» som skal ha god kontakt med hvem? Se på formuleringene og forsøke å skrive mer inkluderende, eller være konkret. En kan gjerne legge til en setning om mulighet for samarbeid med eksterne aktører, f.eks.: «Det er flere aktører det kan være nyttige å samarbeide med i prosessen med å utvikle helhetlig menighetsplan, spesielt ved bruk av ulike verktøy for analyse og beskrivelse av menighetens situasjon og kontekst, og strategisk arbeid for menigheten som helhet.» Kontekst: Beskrivelse av kontekst vil nødvendigvis bli preget av hvem som skriver og hvilket perspektiv en har. Arbeidsprosessen og hvem som blir involvert i arbeidet er avgjørende. En kunne derfor med fordel sagt at en anbefaler at en trekker inn flere personer, med ulik erfaring og posisjon i menigheten, i dette arbeidet. Utfordringer: Hvilke utfordringer en ser og vil beskrive er avhengig av kunnskap og innsikt i samfunnskonteksten og forholdet i menigheten. Arbeid med statistikk og kontekst vil slik være nyttig for å identifisere utfordringer. En kunne gjerne her også nevne nytten av ulike perspektiver for å få et mest mulig nyansert bilde. Resurser: Den tredeling en gjør i omtale av ressurser synes relevant, men teksten her bør justeres noe. Siste setning i andre avsnitt er for oss uklar. Kanskje det vil bli bedre å si: « ... oppfølging av frivillig kan få positive ringvirkninger for hvor mange ...». Det tredje avsnittet, «immaterielle ressurser», er viktig Vi har anbefalt at dette får enda større plass i planen, med et åpent tekstfelt. Visjon bør da bli en sentral del av teksten. Det vil være unaturlig om de som har en visjon ikke får denne med. Andre kan ev. bruke visjonen for Dnk. Visjon kan virke samlende og gi inspirasjon og retning i arbeidet. Vi tenker en også i dette avsnittet fremhever at det bør være en prosess som skaper eierforhold til teksten. Satsinger i planperioden: Vi gir vår tilslutning til det som omtales. Vi vil spesielt fremheve siste setning i kommentarteksten, at «det er viktig med en prosess som skaper eierskap i menigheten». Vi støtter også at menigheten kan formulere egne «overordnede satsinger» eller knytte seg til det som gjelder nasjonalt eller i bispedømmet. En står imidlertid i fare for å liste opp mange og store satsinger som i praksis gir lite hjelp til styring og lite energi til videre utvikling av menigheten. Vi vil anbefale at en prioriterer inntil tre satsingsområder i planperioden. Dette bør også følges opp med en mer konkret handlingsplan for arbeidsprosessen, med konkrete mål, ansvarsforhold, ressursbruk og tidsrammer. Vi foreslår slik omskriving og tillegg i siste del av foreslåtte tekst: « ... knytte seg til satsinger nasjonalt eller i bispedømmet, eller ha egne satsinger. For at det skal bli strategiske valg som gir styring for planperioden anbefales det å prioritere inntil tre satsinger. Det er viktig med en arbeidsprosess som skaper eierskap for dette i menigheten.

15. Har du andre tilbakemeldinger til selve malen for helhetlig menighetsplan?

På generelt grunnlag vil vi støtte arbeidet med å innføre en helhetlig plan, og en mal tilsvarende den som er foreslått. Det kan være med å forenkle rapportering fra menigheter. Samtidig ser vi at det kan være krevende å integrere alt i én plan, når en tar utgangspunkt i ulike virksomhetsplaner som har ulike formater (og fagsystemer) for presentasjon og ulike funksjon i bruk. I foreliggende planer vil det sannsynlig være ulike presisjonsnivå på aktiviteter, noe som kan gjøre det vanskelige å sammenligne. Vi tenker at det må ta litt tid for at alle menigheter skal få rutiner for dette på plass. Det bør også være åpenhet for å justere og ev. gjøre lokale tilpasninger til planene undervis som en vinner erfaring. Et digitalt verktøy er bra, samtidig som vi ser at en lett kan bli opphengt i de tekniske løsninger, og det krever et visst kompetent byråkrati for å gjennomføre og følge dette opp. Det er da viktig at en får klargjort ansvar for gjennomføring, og ikke minst vedlikehold av planen. En helhetlig ledelse for arbeidsfellesskap i soknet vil forhåpentligvis komme på plass for å avklare dette. Vi ser at det også kan være krevende å få til en god integrering av det arbeidet som i hovedsak gjøres av frivillige medarbeidere, da vi tenker det hører til en helhetlig plan.

16. Har du kommentarer til bakgrunnsdokumentet som forklarer tenkingen bak og bruken av mal for helhetlig menighetsplan?

Når det spørres om kommentarer til dokumentet legger vi til grunn at det vil være tilgjengelig for menighetene, som en innføring og veiledning for dette planarbeidet. Med denne forståelsen vil vi anbefale noen justeringer / tilføyelser: - Under «Formål» sies det at planen skal «gi menigheter i Den norske kirke et verktøy for å jobbe strategisk med utvikling av menighetens arbeid.» Dette er noe vi støtter. Vårt erfaringsgrunnlag er spesielt knyttet til arbeid med menighetsutvikling i folkekirken (MUV) de siste årene, i samarbeidet med kirkerådets sekretariat. Vi velger å tro at dette samarbeidet har vært et bidrag til at det som nå materialiserer seg i forslag til Mal for helhetlig menighetsplan. Vi vil nevne at det også er flere aktører som i mange år har tilbudt ulike verktøy for menighetsutvikling for Den norske kirke (Fokus, NaMu, Agenda 1). Disse har med ulike verktøy bidratt til at menigheter har fått inspirasjon og hjelp i prosessen med å utvikle helhetlige menighetsplaner, selv om de har hatt en noe annen metodikk enn det kirkerådet nå foreslår. Vi tenker det er naturlig at kirkerådet har jevnlig dialog med ulike aktører som tilbyr denne type tjenester, for å utveksle gjensidig informasjon om ulike verktøy og metoder, og ikke minst hvordan alle kan bidra til at helhetlig plan kan bli en god arbeidsrutine for menigheter. En referanse til ulike aktører kunne være relevant å omtale også i bakgrunnsdokumentet. Det er noen dilemma og utfordringer i arbeid med helhetlig plan vi tenker en bør vurdere og ev. omtale noe mer i bakgrunnsdokumentet: - Ved å få et nytt verktøy for planlegging ligger det også til rette for en implisitt spenning mellom pdes den lokale kirkes selvstendighet og handlingsrom, og pdas ønske og behov for styring fra den regionale/nasjonale kirke. Hvordan en legger til rette en godkjenningsordning for helhetlig plan vil her være avgjørende. Vi mener at det er gode grunner til at den lokale kirke skal ha stort handlingsrom for å gjøre sine egne prioriteringer, innen de rammer nasjonale rammeplaner gir. Det vil også være uheldig om en skulle lage et system som vil kreve vesentlig mer ressurser for kontroll og godkjenning av slike planer (f.eks. på bispedømmenivå). - Det kan være en viss spenning og interessemotsetning mellom ulike arenaer i den lokale kirkeorganisasjonen som blir aktualisert ved planarbeid. Helhetlig plan vedtas på soknenivå (menighetsrådet), mens de ansatte ledes / har styringsrett fra fellesråd og prosti. Dette kan innebære noen utfordringer når en skal prioritere personalressurser, både for utvikling av plan og ikke minst ved prioritering av personalressurser for gjennomføring av planen. - Det er naturlig at arbeid med digitalt verktøy for utvikling av helhetlig plan i en implementeringsfase kan ta noe ekstra tid og ressurser. Samtidig må en også ha oppmerksomhet på å finne gode og effektive rutiner for de tekniske sider ved planarbeid. Dette skal ikke bli en ny virksomhetsplan eller merarbeid, men en annen måte å arbeide på. Forhåpentligvis kan det også frigjøre ressurser til det utadvendt og menighetsbyggende arbeidet (det planen omtaler). - Den delen av planarbeidet som gjelder beskrivelse av menigheten (kontekst, utfordringer, ressurser) og strategiske drøftinger og valg / satsingsområder, er noe langt mer enn å finne gode rutiner og digitale verktøy. Dette dreier seg om kultur, verdier, holdninger og langsiktige mål for menigheten. I en folkekirkemenighet vil det være ulike erfaringer, drømmer, forventninger og oppfatninger av hva som er viktig. Det er i seg selv et arbeid å involvere mange personer og få en god prosess ved at ulike perspektiver og synspunkter skal bli ivaretatt i en planprosess. I noen sammenhenger og i ulike perioder kan det være riktig å avsette tid og ressurser til en relativt omfattende prosess for dette. I et slikt arbeid kan det være klokt å samarbeide med eksterne personer, og ev. samarbeide med andre menigheter som er i tilsvarende arbeidsprosess.